PRESA PENTRU TINERET:
de la „Detașament combativ” la ...Pribeag în universul digital

YOUTH PRESS:
from “Combat Detachment” to ... Wandering in the Digital Universe

Mihail GUZUN, ORCID: 0000-0002-0532-187X
Universitatea de Stat din Moldova

CZU:070-053.6(091)

e-mail: mihail.guzun@usm.md

As paradoxical as it may seem, until the release of the media from the burden of “party leadership”, it would seem that there was more clarity in the conception of the place, the role, but also the typology of the youth media.

The first question marks on the development of youth media appear with the initiation of the Gorbachev glasnost and perestroika policy.

New information technologies have turned the old system of “information and propaganda” upside down. Thus, before the experts and researchers of the media sector, a vast field of research opens up. And defining the media for youth.

Keywords: *party leadership, youth press, Komsomol press, digital press, mass media system, new information technologies.*

Îmi permit să încep acest demers cu o frază din scrierile celui mai citat autor de odinioară: „...Organul tineretului este încă lipsit de claritate și de fermitate teoretică și, poate, nu le va avea niciodată anume deatâta că este un organ al tineretului plin de elan, impetuos, în căutare”. Și tot acolo autorul citat mai scrie : „Trebuie să-i ajutăm prin toate mijloacele pe așa oameni, să fim cât se poate de îngăduitori față de greșelile lor, căutând să le îndreptăm treptat și mai cu seamă prin metoda convingerii, și nu prin luptă...” [1].

Autorul la care fac referință nu este altcineva decât Vladimir (Ulianov) Lenin. Am reprodus acest citat, în primul rând, pentru a enunța gândul, că a scrie pentru tineri e altceva decât a scrie pentru cei maturi și că pentru a comunica cu tineretul trebuie să alegi tonul și tonalitatea respectivă... În al doilea rând, pentru a justifica într-un fel diversitatea interpretărilor conceptuale asupra acestui segment al mass-mediei, care în viziunea unor cercetători ai fenomenului mediatic este catalogată ca *presă pentru tineret* sau *presă orientată la generația în creștere*, sau, în studiile de până la sfârșitul anilor ”90, – *presă comsomolistă*. De fapt, toate aceste calificative sunt atribuite unuia și aceluiași segment de presă, el fiind marcat de particularitățile auditoriului său, adică poartă pecetea unei categorii de oameni *plini de elan*, *impetuoși*, *în căutare*.

Cât de paradoxal s-ar părea, dar până la eliberarea presei de sub povara „conducerii de partid” ar fi existat mai multă claritate în conceperea locului, rolului, dar și a tipologiei presei pentru tineret [2]. Să vedem, bunăoară, cum era tratat în anii ”70 ai se-

colului trecut un ziar orientat la generația în creștere. Care ar fi caracteristica tipologică a publicațiilor pentru tineret, reieșind din cerințele înaintate față de acest tip special de presă în perioada respectivă?

Editarea unui tip specializat de publicații, existența și funcționarea presei adresate generației în creștere a fost condiționată, judecând după documentele timpului, de necesitatea „însușirii de către tineret a experienței generației în vârstă”, „folosirii tinerilor și tinerelor în lupta revoluționară”, misiunea ei principală fiind „educația comunistă a generațiilor în creștere”. Să nu uităm că multe publicații comsomoliste și-au început biografia de la „paginile pentru tineret”, apărute în gazetele de partid din primii ani ai puterii sovietice. Bunăoară, primul număr al gazetei pentru tineret „Comsomolistul Moldovei” vede lumina tiparului la 5 octombrie 1930, dar până la această dată timp de doi ani, cu titlul de „foaie” a comitetului regional al comsomolului din Moldova, „Comsomolistul Moldovei” a apărut ca supliment („alăturari”, cum a fost numită atunci) la gazeta „Plugarul roșu”.

Judecând după studiile timpului, până la începutul anilor ”90 tentativele de definire a locului atribuit presei pentru tineret în structura „muncii ideologice” porneau de la două premise fundamentale, și anume:

– că presa comsomolistă (pentru tineret) este o parte componentă a presei sovietice și de partid și constituie „un detașament combativ” al ecesteia, *și*

– că presa comsomolistă (pentru tineret) reprezintă o subdiviziune structurală importantă a „sistemului comsomolului leninist”.

E semnificativă în această privință definiția „jurnalistului comsomolist” făcută de Boris Pastuhov, fost prim-secretar al CC al comsomolului din Uniunea Sovietică, în cadrul unei consfătuiri unionale a redactorilor ziarelor de tineret din 14 iulie 1978, consfătuire la care a fost prezent și subsemnatul: „Dacă am fi întrebați, cum ni-l imaginăm astăzi pe jurnalistul comsomolist, eu aș răspunde aproximativ în felul următor. Jurnalistul comsomolist este reprezentantul plenipotențiar al comitetului comsomolist, este un lucrător comsomolist calificat și competent. Jurnalistul comsomolist este omul care trăiește cu interesele și problemele tineretului timpului său, care poate să aprecieze cu exactitate orice fenomen social de pe pozițiile partidului. Jurnalistul comsomolist este un literat care acceptă numai adevărul, îi sunt străine astfel de calități cum ar fi indolența și indiferența și care nu poate, dar nici nu trebuie să-și întrerupă activitatea odată cu publicarea materialului, dar să acționeze activ asupra vieții, să tindă ca să devină organizator și propagandist” [3, p. 25].

Ca parte componentă a „presei sovetice și de partid”, publicațiile comsomoliste erau orientate să asigure interacțiunea permanentă dintre subiectele sociale, adică dintre organele care produc și răspândesc valori politice, spirituale, științifice etc. și obiectele sociale, reprezentate prin grupuri de cititori de o vârstă mai mică, care asimilează aceste valori. Este de la sine înțeles, care sunt subiectele sociale, astfel că presei comsomoliste i-a fost predestinată misiunea de a întări legătura dintre partidul comunist și tineret.

Ca „subdiviziune importantă” a comsomolului, presa pentru tineret trebuia să reflecteze opiniile tineretului, să apere interesele lui, să publice propunerile și doleanțele

tinerilor și tinerelor, să „acumuleze experiența creativă” a celei mai dinamice părți a societății – a „tineretului plin de elan, impetuos, în căutare” [4]. Intenția ca atare este salutabilă, doar dacă nu am ține cont de criteriile moralității care au dominat în societatea totalitară sovietică și de posibilitățile **reale** ale mass-mediei de a reflecta și a exprima opinia publică.

Este clar că presa pentru tineret n-a fost tratată niciodată drept un organism autonom, dar că nici n-a dispus de această șansă vreodată, întrucât însuși sistemul care a generat-o i-a hărăzit de la bun început rolul de „rotiță și șurubaș” în mecanismul cu numele de „propagandă comunistă”. Să nu uităm că însuși „sistemul mijloacelor de informare în masă și de propagandă era considerat drept o componentă a unui sistem de un rang mai înalt – activitatea ideologică a partidului și dirigarea socială a comunității” [5, p. 31].

Totuși, dacă acceptăm că stăm cu adevărul în capul mesei, trebuie să recunoaștem că, în pofida faptului că cenzura era destul de servilă regimului și chiar dacă „grija părintească a partidului” se manifesta printr-o tutelare excesivă și printr-un control destul de riguros al fiecărui pas făcut de publicațiile pentru tineret, anume în coloanele acestor publicații mai apărea din când în când câte un material, care trezea o mare rezonanță în rândurile cititorilor.

A defini profilul unei publicații înseamnă a stabili (1) conținutul tematic, (2) formele și metodele jurnalistice fundamentale de tratare a problematicii abordate și (3) mijloacele grafice și tipografice, particularitățile instrumentariului ce ține de designul caracteristic sursei de informație, de specificul compoziției arhitecturale a acesteia.

În anii când toată presa era „condusă de un singur partid”, fără nicio excepție, evident că nu putea să existe vreo iluzie referitoare la conținutul infomației difuzate de presa pentru tineret. Direcțiile tematico-problematice rezultau „în mod firesc” din „documentele programatice” ale partidului și ale organelor superioare ale comsomolului. (Atunci când vorbesc despre organele comsomolului, mă refer, în primul rând, la cele cu sediul la Moscova, pentru că cele de la Chișinău doar „concretizau”, identificau „resursele și căile locale” de „traducere în viață” a unor anumite hotărâri). Sarcinile erau multe, dar dacă le-am rezuma, ele s-ar încadra pe trei direcții principale: (I) formarea la tineret a concepției marxist-leninist despre lume; (II) educația comunistă a generației în creștere (educația prin muncă, educația patriotică și internaționalistă, educația ateistă etc.) și (III) viața comsomolistă în toate aspectele ei. Colectivele redacționale ale ziarelor de tineret aveau doar misiunea să transpună în practică realizarea acestor misiuni.

După obținerea independenței în Republica Moldova apar mai multe ziare și reviste pentru tineret, dar care au rezistat perioade scurte de timp. Să amintim doar câteva dintre ele: „*Tineretul radical*”, „Buletin al Uniunii tineretului radical din Moldova” (1992); „*Gazeta tineretului*” (1993), săptămânal, editor: Întreprinderea de producție și servicii ANDRIEȘ, redactor-șef Sergiu Afanasiu; „*Generația*”, „Săptămânal de opinii și informații”, primul număr apare la 19-25 mai 1994, redactor-șef Fidel Galaicu; „*ZigZag studențesc*”, „Publicație editată cu suportul Fundației SOROS-Moldova” (1995-1997), redactor-șef adjunct Igor Volnițchi; „*Tineretul Moldovei*”, „Bisăptămânal de opinii,

informații și divertis” (1995-1996), redactor-șef Ion Berlinschi, această publicație considerându-se cu data de apariție octombrie 1930, etc.

Primele semne de întrebare asupra dezvoltării presei pentru tineret apar odată cu proclamarea politicii de *glasnost* și *perestroikă* gorbacioviste. Lucru nemaiauzit până atunci – apar conflicte între organele de presă și editori [6] , iar unele colective redacționale încearcă să-și reorganizeze munca pe noi principii, mai liberale [7].

După destrămarea Uniunii Sovietice și apariția pe ruinile acesteia a 15 state noi, orientate spre afirmarea valorilor democratice, dar mai ales după 1995, când în sectorul mediatic își croiesc drum tot mai activ noile tehnologii informaționale, dar și economia de piață, care „i-au surprins” pe unii ziariști prin faptul că ziarele și revistele nu sunt doar „organe de presă”, dar se transformă treptat în ...întreprinderi de presă, cu toate consecințele ce urmează după obținerea acestui statut, – toate acestea au dat peste cap sistemul de până odinioară al „mijloacelor de informare și propagandă”, acum instituțiile de presă, inclusiv cele pentru tineret, urmând să-și desemneze propriile căi de dezvoltare, dar și propria identitate.

Presa pentru tineret în format printat cedează locul și spațiul presei digitale. Probabil, presa „imprimată pe hârtie” va mai fi pusă și în continuare la dispoziția tânărului cititor, dar aceste „foi tipărite” vor fi mai curând niște apariții ocazionale, adică generate de unele necesități dictate de „situația la zi”. După modelul buletinelor, care apar în preajma alegerilor.

Aria tematică va suporta și ea modificări, aceasta pornind de la ceea ce așteaptă, ceea ce vrea să afle, de la preocupările și interesele cetățeanului tânăr, dar nu de la ceea ce i se propune din exterior.

Dialogul cu auditoriul tânăr va înclina spre utilizarea unor forme și metode de comunicare preponderent vizuale, iar textele, mesajele, genurile utilizate vor avea mai curând o formă sintetică de prezentare a conținutului.

Și, evident, o influență masivă vor avea noile tehnologii informaționale, care, de fapt, modifică percepția lumii și mecanismele de influență asupra acesteia.

Astfel că în fața experților și a cercetătorilor fenomenului mediatic se deschide un vast teren de cercetare. Și de definire a ...presei pentru tineret.

Referințe:

1. LENIN, V.I. *Opere complete*, vol. 30, p. 256.
2. *A se vedea:* ГАНИЧЕВ, В.Н. *Молодежная печать: история, теория, практика*. Москва: Мысль, 1976; ШИШОВ, А. *На подвиг зовущие строки*. Москва: Молодая гвардия, 1985; ГРЕБЕНИНА, А.М., НАЛБАНДЯН, З.М., ШУЙСКАЯ, Г.Г. *Особенности работы в молодежной газете:* Учебное пособие. Москва: Высшая школа, 1985; ОССОВСКИЙ, В.Л. и др. *Массовая информация и общественное мнение молодежи.* Киев: Наукова думка, 1990; ЛУКИНА, М.М. *Выйти из замкнутого круга* В:

Вестник Московского университета. Серия 10. Журналистика, 1991, № 3, с. 82-87.

3. *Юношеская печать,* 1978, № 3.
4. În fosta Uniune Sovietică în anii ”80 apăreau 159 de gazete comsomoliste și pionierești într-un tiraj de aproximativ 40 milioane de exemplare.
5. ХЕЛЕМЕНДИК, В.С. *Союз пера, микрофона, телекамеры.*(Опыт системного исследования). Москва: Мысль, 1977.
6. Pentru confirmare a se vedea: *Tragerea pe sfoară.* (Scrisoare deschisă a lucrătorilor „Tineretului” către cititor, dar, mai ales, către unii factori de decizie). În: *Tineretul Moldovei*, 1990, 11 mai; *Раскол, или Почему «пожелтела» «Молодежка»*. În: *Советская Молдавия*, 1991, 15 iunie; *Ce ne-a dat un decret al președintelui.* În: *Tineretul Moldovei,* 1992, 1 mai.
7. La rubrica „1+2” „*Tineretul Moldovei*” publică în numărul din 3 iunie 1990 „*O știre de uz intern*”, prin care cititoril este informat: „Colaboratorii ziarului nostru au renunțat definitiv la elaborarea planurilor lunare, trimestriale, anuale etc. ACUM IMPREVIZIBILUL S-A CĂȚĂRAT PE TRON!”.